

BUITEN

12^E JAARGANG N^O. 2.

ZATERDAG 28 DECEMBER 1918.

TORENS MET ANNAKAPEL VAN DEN DOM TE AKEN, MET WELKS BOUW IN HET
EINDE DER ACHTSTE EEUW WERD BEGONNEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

TORENS MET ANNAKAPEL VAN DEN DOM TE AKEN, ILL. BLZ. 613
 DE PELSJAGERS, DOOR HULBERT FOOTNER (17) . BLZ. 614, 623
 VOLKSFEESTEN EN VOLKSLEVEN IN CAIRO (SLOT), DOOR
 MAURITS WAGENVOORT, GEÏLLUSTREERD . . . BLZ. 616—620
 HET EMOTIONEEL ELEMENT IN DE MYCOLOGIE. DOOR
 J. L. F. DE MEYERE BLZ. 618
 HET KOEPELKERKJE TE LEIDSCHENDAM, DOOR JHR. J. H.
 SCHORER, GEÏLLUSTREERD BLZ. 620—621
 HERMAN BOERHAAVE, GEÏLLUSTREERD BLZ. 622—623
 DE MAN VAN DE GAERIJ, DOOR E. VAN LIDTH DE JEUDE BLZ. 622
 GEZICHT OP DE ACHTERZIJDE VAN DE GERESTAUREERDE
 STADHUIS-GEBOUWEN TE AKEN, ILLUSTRATIE 624

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uit-evers versoecken bevestigdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een advertentieer doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DE PELSJAGERS.

(17)

EEN VERHAAL UIT ATHABASCA
 DOOR HULBERT FOOTNER.

HIJ wist, dat Tole, die even donker was als de Kakisas en zich in kleedij in het geheel niet van hen onderscheidde, weinig kans had ontdekt te worden in de duisternis.

Op de factorij vertoonde zich geen teeken van leven; alle ramen waren duister. De Indianen zwermten over het vierkante plein zonder iemand te ontmoeten. Toen Ambrose het hek om Gaviller's huis bereikte, hoorde hij de deur en de ramen van het magazijn krakend bezwijken. Bij het hek ging hij zitten wachten op Tole. Het had geen zin zich zonder wapen aan te bieden.

Bij het magazijn staken ze een vuurtje aan. De met petroleum begoten ledige doozen vlamden onmiddellijk hoog op; de vlammen verlichtten alle hoeken van het vierkant en wierpen reusachtige, vervormde schaduwbeelden van de menschen op den wand van het magazijn. Tusschen het vuur en het magazijn schoten de silhouetten voor- en achteruit als kwaadaardige duivels. Uit het magazijn kwamen mannen, de armen vol met goederen, die zij onverschillig in de vlammen wierpen. Pakken kleeven trokken zij het een over het andere aan, totdat ze niet meer op menschenlijke wezens geleken. Wat ze niet meer konden aantrekken, hingen ze over de schouders.

Sommigen verslonden als wolven eetwaren, toen ze uit het magazijn kwamen. Anderen schoten in donkere hoeken van het plein om hun buit te verbergen. Een man verscheen in hoed en omslagdoek van een vrouw en maakte bokkesprongen om het vuur onder gillend gelach. Uit het magazijn kwamen voortdurend scheur- en braakgeluiden. Het deed den handelsman in Ambrose pijn getuige te moeten zijn van de vernieling van goede wapens, stoffen en voedingsartikelen. De afwezigheid daarvan zou menig- een in den winter doen lijden.

In het magazijn, bij de deur, ontstond een hevige twist. Het was de plaats waar de goedkoope sieraden lagen. Twee mannen rolden vechtend naar buiten. Ambrose zag een arm opheffen en de glinstering van staal. Een der mannen stond op en de andere bleef bewegingloos liggen. Allen, die daarna in- en uitgingen, stapten onverschillig over het lichaam. Ofschoon onbewogen door het tooneel, kon Ambrose zijn oogen niet van het schouwspel afwenden. Het geleeek een vreeselijke voorstelling in een schouwburg. Het krankzinnige gegil zwol soms tot woest gekrijsch om daarna weer tijdelijk te verzwakken.

Eindelijk zag Ambrose, dat een man zich van de groep afzonderde, het plein omleef en snel achter de huizen schoot. Toen hij nader kwam, zag hij, dat het Tole was. Hij liep voorovergebogen om zich achter de omheining te verschuilen. Hij duwde Ambrose een geweer in de hand.

„Geladen”, hijgde hij. „En een partij patronen in mijn zakken”.

„Heb je ze hooren spreken?” vroeg Ambrose. „Zullen ze hierheen komen?”

„Ze praten niet anders dan onzin”, zei Tole, „en ze gillen maar. Het ziet er leelijk uit. Ze hebben whiskey gevonden”.

„Whiskey,” herhaalde Ambrose hevig verschrikt.

„Een groote kruik. Hij stond in het magazijn.”

Ambrose ontzoonk de moed. „Kom mee”, zei hij grimmig.

Toen zij het hek ingingen, werden zij aangeroepen van uit de duistere deuropening. „Halt, of ik schiet!” Het was de stem van Macfarlane.

„Wij zijn Ambrose Doane en Tole Grampierre!” riep Ambrose.

Zij hoorden een uitroep van verwondering. „Wat willen jullie?” vroeg de stem.

„Jullie helpen.”

Uit de geluiden, welke Ambrose bereikten, leidde hij af, dat de deur openstond en dat Macfarlane in het portaal was. Verder af hoorde hij Colina's stem.

„Hoe durf je dit te doen? Verwacht je, dat wij je zullen gelooven? Ga terug naar je vrienden!”

„Het zijn mijn mannen niet,” antwoordde Ambrose gemelijk.

„Wacht!” riep weer een andere stem. Ambrose herkende de minzame stem van Gordon Strange. „We kunnen ons niet veroorloven verdedigers de deur te wijzen. Ik ben er voor hem binnen te laten.”

Ambrose was verwonderd en het beviel hem maar half dat zijn partij van dezen kant opgenomen werd. Er heerschte eenige oogenblikken stilte. Hij vermoedde dat zij beraadslaagden. Ten slotte riep Macfarlane kort: „Jullie kunt binnenkomen.”

Toen hij het pad opliep, zag Ambrose, dat de ramen van de benedenverdieping met ruwe planken dichtgespijkerd waren. Hij vond het vreemd, dat ze gewaarschuwd schenen te zijn tegen hetgeen gebeuren zou.

„Voor de deur is prikkeldraad,” zei Macfarlane. „Je moet er maar zoo goed mogelijk zien over te komen.”

Ambrose en Tole hielpen elkaar over de versperring. Macfarlane zat op een stoel in de deuropening met zijn geweer op de knieën. „Ga maar in de bibliotheek,” zeide hij.

Als men het portaal binnenkwam was de deur aan de rechterhand. Binnen werd de lamp juist aangestoken; toen Ambrose binnenkwam draaide Colina de pit nog iets hoger. Zware gordijnen waren voor de ramen gehangen om te voorkomen, dat een lichtstraal naar buiten zou doordringen, en de deur werd onmiddellijk achter Ambrose en Tole gesloten. In de kleine kamer, die hij zoo goed kende, vond hij alle verdedigers bijeen. De eenige vreemdeling onder hen was de kleine Pringle, de zendeling, die stijf-netjes op de sofa zat. Het geleeek wel een avondpartij. De rij geweren bij de deur deed echter aan iets anders denken.

John Gaviller zat op de draaistoel voor zijn schrijftafel, met de hand onder het hoofd. Ambrose schrok van de verandering, die drie maanden van ziekte in hem te weeg hadden gebracht. De zelfbewuste handelaar met zijn op spot gelijkende beleefdheid, zat daar met ingevallen wangen en bevende handen. Ambrose wierp een blik vol medelijden op Colina. Zij ging naar haar vader, bleef bij zijn stoel staan en legde haar hand op zijn schouder. Koud negeerde zij Ambrose's blik.

„Wat kun je zeggen om je te rechtvaardigen?” vroeg Gaviller met zwakke, doch booze stem.

„Kent U de aanleiding tot dezen aanval?” vroeg Ambrose.

Verscheidenen stemmen antwoordden: „neen”.

„Al de bloem werd in den shack van Trudeau opgeslagen. De een of andere ellendeling stak er den brand in en vernietigde daarvoor alles. Natuurlijk meenen zij, dat het op order van John Gaviller gedaan is. Dit is hun wraak.”

„Durf jij te denken, dat we ons tot zoo'n daad zouden verlagen?” riep Colina.

De algemeene vijandigheid, welke hij als een muur om zich heen voelde, maakte Ambrose uitdagend. „Ik heb gezegd, dat zij het meenen,” antwoordde hij scherp. „Ik heb ze toegesproken tot mijn keel me pijn deed. Ik kon ze niet in bedwang houden en ik ben tegelijk met hen hierheen gekomen in de veronderstelling, dat ik jullie kon helpen.”

„Hoe zijn ze gekomen?” vroeg Strange minzaam.

„In mijn boot, waarvan ze zich meester gemaakt hebben,” zei Ambrose.

„'t Is alles jouw schuld, hoe je het ook bekijkt!” riep Gaviller. „Als je ons gisteren niet aangevallen hadt, zouden zij het vandaag niet durven doen. Jij hebt dit over ons gebracht. Ik hoop dat je voldaan bent. Ik heb je gezegd wat er van je gescharrel met de Indianen zou komen. Als we allemaal vermoord worden, komt het op jouw hoofd!”

„Integendeel, als wij vermoord worden zal dat te wijten zijn aan het feit, dat ze whiskey in uw magazijn gevonden hebben!” antwoordde Ambrose scherp.

„Onmogelijk!” riepen Gaviller en Strange tegelijk.

Ambrose legde zijn hand op Tole's schouder. „Deze man zag ze op de toonbank,” zei hij. „Ik zond hem naar het magazijn om geweren te halen voor ons tweeën. Whiskey behoort er niet te zijn, dat weet iedereen.”

„Dan hebben ze die meegebracht”, zei Strange. „Ik heb het magazijn zelf gesloten.”

„Natuurlijk hebben ze het meegebracht,” zei Gaviller.

„'t Heeft geen nut er verder over te spreken,” zei Ambrose kort. Ze hebben whiskey en die heeft hen van de laatste sporen

van menscheijkheid ontdaan. 't Zijn nu niet meer dan beesten."

De oude man stond op. „Zwijg!" riep hij met trillende stem. „Je bent onbeschaamd! Door je lichtzinnigheid en ijdelheid heb je ons in een toestand gebracht, waarvan niemand het einde kan overzien. Na dertig jaren van vrede heb jij ons in de verschrikkingen van een Indianenkrijg gestort. Hoe kom je aan den moed om hier te komen en ons de les te lezen? Zwijg, zeg ik je, en ga naar je plaats."

„Vader," mompelde Colina bedarend, „ontzie je toch."

Ongeduldig schudde hij haar af. „Moet ik me laten welgevallen beledigd te worden in mijn eigen huis, door dezen vlegel, dezen brandstichter, dezen inbreker?"

Ambrose kon geen woordenwisseling beginnen met dit menscheijk wrak. Hij gaf Tole een teeken en zij gingen de kamer uit om zich bij Macfarlane te voegen. Met zijn drieën zaten ze bij de deur te wachten, als in een wapenstilstand; ze rookten en keken naar de Indianen aan den overkant van het plein. Elk oogenblik verwachtten ze, dat de gillende duivels zich naar het huis zouden keeren.

Eenige oogenblikken later hoorde Ambrose de deur van de bibliotheek opengaan. Het licht binnen was uit gedaan voor meerdere veiligheid. Hij hoorde Colina er uit komen en de gang ingaan. Hij herkende haar aan het ruischen van haar kleeren. Zij ging naar boven, vermoedelijk om iets te halen. Zijn hart sprong op. Hij kon zich zelf niet langer wijs maken, dat hij haar niet meer liefhad. Vooral niet, nu de dood hen beiden aanstaarde. Kalm ging hij het huis binnen om haar bij haar terugkomst te ontmoeten.

Toen hij haar hoorde komen, fluisterde hij haar naam. Hier in het midden van het huis was het volkomen duister.

„Jij!" hijgde ze, terwijl ze stil bleef staan. Doch er lag geen verachting meer in haar stem en hij gevoelde, dat hij reeds in haar gedachten was toen hij sprak.

Hij stak de hand naar haar uit.

„Raak me niet aan," fluisterde zij, plotseling terugschrikkend.

Hier in het vertrouwelijk duister, met het gevaar buiten op hen wachtend, konden hun zielen zich niet voor elkaar verbergen.

„Colina," fluisterde hij, „wees niet hard tegen me van nacht. Ik heb je lief!"

Zij ademde snel. Spreken kon ze niet. Haar boosheid tegen Ambrose was slechts kunstmatig. Zij gevoelde zich verplicht hem te haten, omdat ze haar vader lief had. En haar trots had haar boosheid in stand gehouden. Doch dit alles verdween nu. Zij verlangde hartstochtelijk hem te gelooven.

Hij merkte zijn succes op en zette zijn pogingen voort.

„Het kan de laatste nacht zijn," fluisterde hij. „Ik durf tegen jou wel van den dood te spreken. Je bent geen lafaard. Colina, het zou hard zijn te sterven met de gedachte, dat je mij haat."

„Houd op!" fluisterde zij moeilijk. „Tracht niet mij ziek te maken. Ik moet hard zijn."

„Niet tegen mij," fluisterde hij. „Ik heb je lief."

Zij zweeg. Hij hoorde haar schokkende ademhaling.

„Als ik wist, dat het mijn laatste woord was, zou ik hetzelfde zeggen," vervolgde hij. „Ik ben naar Enterprise teruggekeerd, omdat ik dacht te moeten komen om jou te redden."

„Maar het is verkeerd uitgekomen, nietwaar?" zei ze treurig en bitter.

„Er is de een of andere tweede natuur, die ons allen tegenwerkt", zeide hij. „Als ik in leven blijf, zal ik het je toonen."

„Ik weet niet wat ik er van moet denken," fluisterde zij.

Ze stonden dicht bij elkaar. Plotseling overmande hem het gevoel van haar nabijheid, de fijne emanatie van haar hand en haar geheele persoon. „O, mijn lieveling!" mompelde hij met onvaste stem. „Die duivels daarbuiten kunnen mij maar eenmaal dooden, maar jij laat mij duizend dooden sterven!"

„O, houd op!" fluisterde zij scherp. „Nu niet. Eerst moet ik in je gelooven."

Met moeite herwon hij zijn zelfbeheersching. Hij zocht haar hand en greep die stevig vast. Zij verzette zich niet. „Luister," zei hij. „Breng me naar een licht en zie mij in de oogen."

Haar hand maakte zich los en greep de zijne. Zij nam hem mee naar de eetkamer. Colina sloot de deur en stak de lamp aan. Ambrose zag haar hongerend aan. Zij ging recht naar hem toe, bood hem beide handen aan en zag hem diep in de oogen.

„Zeg het mij nu," fluisterde zij.

Dit was de werkelijke Colina, eenvoudig als een kind. De lamp was achter haar en haar oogen waren diep als de nachtlucht. Haar liefelijk gelaat hief zich verlangend tot hem op en Ambrose's zelfbeheersching wankelde wederom; doch het was geen tijd van hartstocht. Zijn stem beefde, doch zijn oogen waren even vast als de hare.

„Ik heb je lief," zei hij rustig. „Toen je mij het sterkst haatte, deed ik wat ik meende dat het meest in jouw belang was. Ik vrees, dat het aanstellerig klinkt. Maar het is de waarheid. Als ik vond dat je ongelijk had, verzette ik mij tegen je, omdat ik je lief had."

Ze sloeg haar oogen neer. Vertrouwelijk gingen haar handen naar zijn schouders. „O, ik zou het zoo graag gelooven!" stamelde zij.

Hij dacht, dat hij haar teruggewonnen had. Hij sloeg zijn armen om haar heen en knelde haar tegen zich. „Mijn lieveling!" fluisterde hij.

Ze hing lusteloos in zijn armen en wendde koud het hoofd af. „Kus me niet," zei ze.

Hij liet haar onmiddellijk los.

„'t Is nu geen tijd daarvoor," mompelde zij. „Het schijnt vrees-

lijk van nacht. Ik - ik weet nog niet wat te doen. Uit wat er vannacht gebeurt zal ik het weten — voor altijd!"

„Maar Colina," begon hij verwijtend.

Zij stak hem haar hand toe met een smeekenden blik. „Ik haat je niet meer," zei ze vlug. „Mij heb je ook veel te vergeven. Wees goed voor mij. Toon me dat vannacht."

Hij haalde diep adem. „Goed," zeide hij, „ik ben tevreden."

HOOFDSTUK XIV.

DEZELFDE NACHT.

Het lange wachten werkte afmattend op de verdedigers van het huis. Werkeloos te wachten, luisterend naar het verschrikkelijk gegil, en het spel der vlammen aan te zien zonder te weten wanneer het gegil, het vuur en wellicht kogels tegen hen zelf gericht konden worden, werkte verlamdend op de sterkste zenuwen. Allen wisten, dat hun schuilplaats meer een val was dan een fort, als de aanval kwam. Ambrose wenschte het huis te verlaten en de Katholieke kerk, verder de rivier op, te betrekken. Dat kleine gebouw was uit vierkant gemaakte boomstammen stevig samengesteld; bovendien was het mogelijk, dat een nog aanwezig sprankje religieus gevoel de Indianen zou weerhouden het in brand te steken. Het voorstel werd met achterdocht ontvangen. John Gavliller weigerde botweg zijn huis te verlaten.

Toen na vele uren de situatie nog dezelfde was, gevoelden zij zich alsof ze niet meer konden verdragen. Ze wenschten bijna, dat de wilden nu eindelijk aanvielen en er een einde aan maakten. Zonder ophouden en zonder nut bespraken ze de vermoedelijke plannen van de roodhuiden. Tole Grampierre, die dit aanhoorde, bood zich aan om op onderzoek hiernaar uit te gaan. Voor hem was er geen gevaar, zeide hij. Zelfs als ze ontdekten, dat hij niet bij hen behoorde, zouden ze nog bedenken, dat zij met hem geen geschil hadden. Ambrose liet hem gaan.

Hij keerde niet terug. Ambrose en Macfarlane hielpen hem door de prikkeldraad en hij vertrok langs een omweg achter de huizen langs, met het plan zich van den anderen kant bij de Indianen te voegen. De meeste Indianen waren al eenigen tijd bezig het pakhuis te plunderen, dat aan den achterkant van het magazijn grensde. Ambrose en Macfarlane, die ongerust aan de deur stonden te wachten, hoorden uit dezen hoek een plotselingen kreet en zagen een man om den hoek van het magazijn rennen, achtervolgd door een stuk of tien anderen, die luid schreeuwden. Ambrose herkende den hardlooper aan zijn slappen breedgeranden hoed en wapperende sjerp. Vol spanning zag hij toe. Tole won het.

„Loop! Loop!" riep Ambrose onwillekeurig.

Tole leidde zijn vervolgers niet naar het groote huis, doch naar een der andere zijden van het vierkant. Slechts eenige meters scheidden hem nog van de alles verbergende duisternis.

„Hij is veilig!" mompelde Ambrose.

Op het zelfde oogenblik bleven de helft van Tole's vervolgers staan en hoorde men de knallen van hun geweren. De voortsnelende gestalte draaide zich om met opgeheven armen en viel op den grond.

Een gekreun ontsnapte aan Ambrose's borst. In blinde woede hief hij zijn geweer als bij instinct op. Hij had er een paar uit kunnen schieten van waar hij stond, doch Macfarlane trok hem terug.

„Pas op! Je haalt de heele bende hierheen!" riep hij. Hij zag Ambrose niet onvriendelijk aan. De opoffering van Tole noopte hem zijn houding te wijzigen.

Ambrose ging tandenknersend naar binnen. Aan het einde van de gang liet hij zich op een stoel vallen; daar bleef hij zitten, de handen voor het gezicht. Het gelaat van Tole, zooals hij het eerst gezien had, fier, knap en vol levenslust, rees op voor zijn geest. Hij herinnerde zich, dat hij toen bedacht had, dat hij van dezen jongen man een vriend zou kunnen maken. En bijna het laatste, dat Tole tegen hem gezegd had was: „Ik ben je vriend!" Zijn jeugd en zijn flink uiterlijk maakten het geval vreeselijk. Ambrose zag in gedachten het bloedende lichaam op het plein liggen en sidderde.

(Vervolg op blz. 623 van dit nummer).

Bericht.

In no. 1 van den nieuwen jaargang wordt een aanvang gemaakt met de plaatsing van

BROEDERSCHAP.

Roman uit het Engelsch van John Galsworthy, door de Engelsche pers om het eerst geprezen, en door velen voor het beste werk van den bekenden schrijver gehouden.

No. 2 zal geheel gewijd zijn aan *Zeeuwsch-Vlaanderen* en *Zuid-Limburg*, de landstreken, die volgens sommige buitenlanders bij België gevoegd dienen te worden. Dit nummer zal o.m. bevatten: Geen afstand van Nederlandsch gebied! door de Redactie. Zeeuwsch-Vlaanderen en zijne geschiedenis, door Ds. J. N. Pattist. Nederlandsch-Limburg, door A. J. A. Flament. Dieren- en plantenleven in de bedreigde streken, door Jac. P. Thijsse. Een Belgische Vlaming over Zeeuwsch-Vlaanderen. Gedichten van Zeeuwsch-Vlamingen en Limburgers, enz. enz.

DE WAARZEGSTER. HAAR „WAARHEID” IS SOMS VAN OPWEKKENDEN AARD.

VOLKSFEESTEN EN VOLKSLEVEN IN CAÏRO.

(Slot).

MEN kent de overlevering, dat de oude Egyptenaren telken jare een schoone jonge maagd als „bruid van den Nijl” in den stroom wierpen, opdat het wassen van den vloed overvloedig zou zijn. Het „feest van de bruid”, de „aroesa”, wordt nog jaarlijks gevierd, hoewel het voortdurend aan beteekenis verliest. Toen in de 7de eeuw ’Amo-ibn-El-Asy, in naam van den Profeet en op gezag van den chalief Omar, Egypte overwon, schafte hij het barbaarsche feest van de „Nijl-bruid” af, die geofferd heette om aan de bevolking des lands een overvloedigen stroom te geven. Maar toen in dat eerste jaar de Nijl moest rijzen, deed hij het niet, en de bevolking werd met hongersnood bedreigd. ’Amr schreef daarom wat gebeurd was aan den chalief, en kort daarna kwam Omars antwoord, dat de handeling van zijn overwinnenden stadhouder volkomen goedkeurde, met een brief aan den Nijl zelf, dien hij in den stroom moest werpen. Die brief van den chalief was als volgt gesteld: „Van den knecht Gods ’Omar, vorst van de Geloovigen, aan den Nijl van Egypte. Indien gij door het land vloeit uit eigen kracht, vloeit dan niet, als ge niet wilt. Maar indien het is God, de Eenige, de Almachtige, die u gebiedt te vloeien, dan smeeken wij God, den Eenige, den Almachtige U te doen vloeien.” ’Amr deed zooals de chalief hem gebod, en in dien nacht rees de Nijl zestien „cubits.”

De Engelschen met hun machtige opstuwingsdammen beneden Wady-Halfa hebben den Nijl getemd, en hem den regelmaat geleerd van een gedrilden soldaat. De stroom vloeit nu jaarlijks geregeld en rijkelijk. Er is geen „goede” of „slechte” Nijl meer. Aldus zal het feest van de „Nijlbruid” allengs uit de gebruiken der Caïroten verdwijnen; de Nijlmeter op het eiland Roda, voor Oud-Caïro, heeft zijn beteekenis verloren.

Tegen den tijd, dat de stroom zou beginnen te vloeien, waarvan voor iedereen zooveel afhing, ging voorheen de omroeper door de straten der stad om in zijn taal: mengeling van volkspoëzie, godsdienst en gebedel met vleierij of dreiging, uit te roepen hoe hoog de Nijl in den afgelopen nacht was gestegen. Hij was vergezelschap door zijn jongen, die hem tot „koor” voor zijn uitroepen diende. Zoo bleef hij voor de gesloten deuren, liefst van menschen wier rijkdom hem bekend was, stilstaan, en riep halfzingend: „God bescherm den meester van dit huis en vermenigvuldige zijn goede gaven, O, Algoede, O, God!” — „Dat geve God!” zong de jongen. „God behoeft voor mij mijn meesteres, de ster van alle vrouwen onder de bruiden, die den naam draagt van (hij noemde den naam van de dame des huizes, waar hij eerst naar gevraagd had) „bescherm haar voor honderden jaren! O, Algoede! O, God!” — „Dat geve God!” zong de knaap. Dan zong de omroeper het uit hoeveel de stroom hooger was gekomen. „Van nacht vijf duim, en nog komt Gods goedheid niet tot een eind!” Waarop „het koor” zong „Gezegend Mohammed!”

Op dit gezang werd misschien een *mesjarabia* geopend en

wierp een vrouwenhand een geldstukje in een papiertje op straat. Tevreden gingen de man en zijn volgeling verder. Maar tegen het „feest van de Bruid”, wanneer de besproeiingskanalen links en rechts geopend werden en het overal feest was, dan werd ook het gezang van den omroeper vroolijker. Zijn zegezangen kwamen neer over de hoofden van rechtvaardigen en onrechtvaardigen net zoolang tot zij hem een geldstukje gaven. Maar dit moest niet lang duren, want kwam het niet gauw genoeg naar zijn zin, dan vervloekte hij de bewoners van het huis, waarvoor hij was blijven stilstaan. In ieder geval klonk zijn stem vroolijk wanneer hij zong: „De stroom heeft overvloed geschonken en zijn maat gevuld!” waarop de jongen antwoordde: „God schonk overvloed!”

De omroeper: „de kanalen zijn vol, de emmers drijven — de woekeraar van graan slaat bankroet! — dank zij den Almachtige, den Verzorger!” En de knaap zong telkens zijn „Ofa-Allah!” „God schenkt overvloed!” — „Moogt gij dit ieder jaar aanschouwen!” — „Ofa-Allah!” — „En wanneer de woekeraar van graan bidt om schaarschte — . . .!” — „Ofa-llah! . . . jubelde de knaap — „moge God hem dan slaan met blindheid en schurft de knaap sterft!” — „God schenkt overvloed!” — „O weldadige man (of vrouw) die hier woont”, met den naam van den bewoner of bewoonster van het huis, waarvoor hij stilstond — „de Beschermder der Armen, heeft den weldadige lief! In het Paradijs staat een heerlijk paleis voor hem open met kolommen van juweelen in steen van hout, en het bezit duizend vensters, en voor elk venster is een *selsebil* (de fontein der genade). Het Paradijs is de woning van den weldadige, en de hel is het verblijf van den vrek.” Bij iederen zin riep de jongen: „God schenkt overvloed!” Wanneer echter de feestgift niet spoedig genoeg werd uitgeworpen, riep de omroeper: „God zal niet gedooien, dat ik wacht aan de deur van den gierigaard, of aan de deur van de vrekkin, ook niet voor de deur van iemand, die het water den armen toemeet met de hand, of het brood met een sneetje, of die zegt: „vast maar!” wanneer de koek op is, of een, die de kat bij het avondmaal opsluit, of een die den hond dol maakt van honger!” Bij elke verwensching riep het koor: „Ofa-Allah!” „Nu is de wereld weer licht!” jubelde de omroeper. „De jonge vrouwen tooien zich, de ouden zijn verjongd. De gehuwde man heeft zijn vrouw acht bijvrouwen gegeven om te getrouwd!” Waarop de jongen natuurlijk zijn „God schenkt overvloed!” liet hooren. Het tweetal ging niet verder voor dat er, hoe dan ook, uit het getralied venster een aalmoes was geworpen.

Het was, ofschoon niet zoo lang geleden, in de dagen van Olim, dat dit geroep in de straten van Caïro werd gehoord. Heden geeft de Pharaonische Nijl, die reeds door de Egyptische woestijn kabbelde, toen Jozef zijn droom droomde van de zeven vette en zeven magere jaren, nooit meer, maar ook nooit minder, dan voor een vruchtbaren oogst noodig is. Alleen dit geweldige feit

reeds zou voldoende zijn om de Britsche overheersing in Egypte te rechtvaardigen. De bronnen van den Nijl zijn sinds lang gevonden. Deze stroom ontstaat in de midden-Afrikaansche meren en wordt gevoed door regens in de Abessynische bergen, zoodat zijn ontstaan tweevoudig is, onafhankelijk van droogte of neerslag. Mits het water, dat hij meevoert, opgestuwd worde, en niet verkwistenderwijs wegvloeit naar zee.

Maar indien de voorheen zoo dikwijls onverwachte overvloed, die dan niet af te dammen was, heeft opgehouden, ook is dit het geval met de veelvoudige huwelijken, waarvan de omroeper een wel wat overdreven voorstelling gaf. Evenals in Turkije is ook de Egyptische muzelman allengs, onder den drang der financieele en huiselijke omstandigheden, monogamist geworden. De echtscheiding gaat echter vrij gemakkelijk, maar is toch evenmin zonder bezwaren. Wel is een huwelijk nog steeds een feit van blijde beteekenis ook in het Egyptische volksleven. Het geeft aanleiding tot opmerkelijke optochten en processien.

Het is hier niet de plaats ter beschrijving van de voorbereiding tot het Egyptische huwelijk. Wanneer de partijen het, door middel van een oude makelaarster, eens zijn geworden en de datum van den trouwdag is vastgesteld, dan trekt eerst door de straten naar de woning van de bruid de stoet der huwelijks-geschenken. Muziek en fakkels gaan voorop, de geschenken bedekt door tapijten, worden door sjouwers op het hoofd gedragen, en naar mate de stoet lang is, aanzien en feestelijkheid van den bruiloft geschat. Straks wordt de bruid naar het badhuis geleid: een feest voor de vrouwen, waarvoor de *hamman* een geheel dag wordt afgehuurd. Den volgenden dag wordt zij geleid naar het huis van de ouders van den bruijom, waartoe zij voortaan zal behooren. Voorop gaan muzikanten en grappenmakers, een groep van dansers en danseressen volgt, dan komen gewapende mannen, die telkens stil blijven staan om schijngevechten uit te voeren, getooide kameelen, die derwisjen dragen met zinnebeelden van het geloof, komen dan. Eindelijk is daar de bruid, maar onzichtbaar, want verscholen in een draagbed: klein kooitje van rijk bewerkt hout, dat op een burrie getorcht wordt door twee versierde kameelen, één voor en één achter. De bruidegom gaat in den avondstond met zijn vrienden naar een ander badhuis, en van den *hamman* naar de moskee om zijn avondgebed te verrichten. Zangers en muzikanten gaan voorop en volgen. De stoet, door fakkeldragers begeleid, trekt naar de woning, waar de bruid nu wacht. Hier zal de bruijom zijn aanstaande vrouw een geschenk in geld geven: „de prijs voor de ontsluiting.” De openbare huwelijksplechtigheid, waaraan geheel de stad deel kan nemen, is hiermee geëindigd, en het past ons met Shakespeare te zeggen: „*the rest is silence.*”

Het Egyptische volk kent zooveel feesten, dat het geheele jaar één duren feest zou kunnen zijn, indien men niet van niets ter wereld één moe werd dan juist van feestvieren. Elke week heeft zijn *môlid*, zelfs valt het eene feest wel eens onmiddellijk op het andere, want er zijn feesten, die een heele week duren. Wanneer de groote vastentijd van Ramadan geëindigd is, die een maand duurt, waarlijk een tijd van beproeving voor den geloovigen muzelman, vooral in den zomer, want het is hem dan, zoolang de zon aan den hemel staat, streng verboden, om iets, ware het ook zijn eigen speeksel, „in zijn lichaam op te nemen,” wanneer die zware tijd voorbij is, volgt het groote offerfeest van „Korban Beyram”: tijd van plezier op allerlei wijs. Maar zelfs in de „heilige maand” Ramadan is de levensgenieting in den vorm van festijnen en gelagen allerminst uit het muzelmansche leven verdwenen: daarvoor zijn de nachten. De „tiende dag Moharram” is echter de heiligste en de voornaamste, na den vasten. Op dien dag wordt het martelaarschap herdacht van de kleinzonen van den Profeet: Hassan en Hosein, die in de vlakte van Kerbela bij Bagdad werden verslagen. Het is vooral in Perzië, door de Sjia-Muzelmans, dat dit martelaarschap herdacht wordt. In Caïro geschiedt het alleen in en om de Perzische bazar.

* * *

CAÏREENSE BRUILOFTSSTOET. HET DRAAGBED MET DE BRUIDER IN.

In de op Moharram volgende maand Sajar keert de karavaan pelgrims terug, die het vorig jaar naar Mekka zijn getrokken om het „heilige” tapijt te brengen voor de „kaaba”. De vrienden gaan hun dan een eind te gemeet: een paar dagreizen ver tot de bron welke aan dezen pelgrimstocht haar naam ontleent „*Birket-el-Hadsj*”. Dit zoogenaamde „heilige feest” heeft veel weg van een pic-nic, ofschoon dan niet weinig versomberd doordien de achtergeblevenen er tijding bij ontvangen van het overlijden onder weg van dezen en dien. Daarom toch niet te lang getreurd. Welk een benijdenswaardige dood voor een „Geloovige”: te sterven op weg naar de „heilige stad,” dat wil zeggen met den sneltrein, een luxe-trein haast, naar het Paradijs te reizen. Pelgrims en vrienden keeren dus onder de uitbundigste vroolijkheid naar stad terug. Voortaan zal de „hadsji” in primitieve voorstellingen aan zijn deur doen blijken, dat hij den tocht naar Mekka gemaakt heeft, en welke gevaren en avonturen hij daarbij heeft ondervonden. De derde maand van het Islamietische jaar is de „*Rabi-el-Awwal*: de maand van de geboorte van den Profeet, „*molid-en-Nebi*.” Ofschoon een der grootste feesten heeft het toch veel van zijn vroegere vreugde verloren wijl de „*Ezbekiah*,” in het midden der stad, waar het volk van Caïro het feestterrein placht te zoeken, herschappen is tot een park. De *moelid-en-Nebi* is toch een der vroolijkste feesten van het jaar. Maar een écht Caïreensch feest, zooals het elders in de Mohammedaansche wereld niet gevierd wordt, is de optocht van den „Mahmal,” wanneer het „heilig” tapijt naar Mekka wordt ge-

JAARLIJSCHE OPTOCHT VAN HET „HEILIG TAPIJT” — MAHMAL — VOOR MEKKA.

zonden, begeleid door vele „vromen” uit de stad, die hun plicht om ten minste ééns in hun leven den pelgrimstocht te doen, gaan vervullen. Zooals eertijds in het Heilige Land de Joden de Ark des Verbonds opbrachten naar Jeruzalem, zoo wordt, voor de pelgrimstocht de woestijn intrekt, het „heilig tapijt” gedragen door de straten, om eerbiedig bewonderd te worden door alle „geloovigen”, jong en oud. Het is een kostbaar borduursel van goud en parelen op fluweel, bestemd om voor een jaar te Mekka over den „heiligen steen” te worden gehangen, die uit den hemel is gevallen, en waaromheen de pelgrims uit alle streken der Islamietische wereld hun ommegangen doen. Dit, vraag het allen Caïroten, is het grootste feest van heel het jaar, en de optocht, welke er mee gepaard gaat, is waarlijk door zijn prachtig geborduurde vaandels even kleurig als rijk.

* * *

Wat al feesten overigens in Caïro. Men denkt wel eens, dat de oude Egyptenaren, van wie de meeste afkomstig moeten zijn, ofschoon zij onder den invloed van den Islam van karakter zullen zijn veranderd, toch niet zooveel vereëders van den dood waren, of zij wisten het leven te genieten. Een poëtisch oud-Egyptisch feest is dat van het „welriekende briesje”: een zomerfeest, en dit wil veel zeggen in het gloeiende Caïro van den zomer. Men krijgt er ook wel andere geuren te ruiken, welke niets hebben van rozengeur of maneschijn. Maar in den tijd van den heeten woestijnwind, de „Chamsin”, wordt met versierde en verlichte vaartuigen op den stroom het nachtfeest gevierd van het „welriekende briesje.” De „Nacht van den druppel,” wanneer een wonderbare waterdrup neervalt, waardoor de Nijl begint te rijzen, is natuurlijk ook een gelegenheid om pret te maken, en dat dit nachtelijke pret is behoeft van dit volk in het 's zomers zoo heete en dorre land niet gezegd te worden.

Maar dit woord moet dan niet worden misverstaan: er is verschil tusschen feestvreugde en feestvreugde, pret en pret. De Egyptische feesten hebben niets gemeen met de Hollandsche kermissen van weleer, onzaliger herinnering. In vergelijking van onze vaderlandsche volksfeesten zijn die in Caïro bedaar en waardig. De Egyptenaar zit gaarne neer en geniet: hij ziet gaarne dansen, maar van de „alma's,” de danseressen, die hij daarvoor betaalt, en die haar beroep van de danskunst maken; hoort gaarne zingen, maar zingt niet mede; ziet gaarne worstelen en kunstenmaken, maar verroert zelf geen hand, dan om loom het mondstuk van zijn waterpijp naar de lippen te brengen. Zijn spelen zijn van zittenden aard: schaakspel, damspel, kaartspel, domino, tric-trac. Hij is daar erg op, en een geoeftend speler óók. Maar lichaamsbeweging? Spreek hem er niet over. Hij denkt er niet aan. Het klimaat van Egypte duldt ook niet, dat de mensch, die het leven wil genieten, dit doet met forsche bewegingen. Levensgenot? Gaarne. Hoe meer, hoe liever, ofschoon maar zelden van verijnden aard. Maar dan kalm, kwinend haast, zonder heftige inspanning, welke alleen goed is voor de jeugd. Aldus geniet de Caïroot gaarne onder de zachte geluiden van muziek en het borrelen van zijn waterpijp gevuld met geurige tabak. Soms zelfs versmaadt hij niet den wijn, moge de Profeet — „geheilgd zij zijn verheven naam, amen!” — het genot daarvan ook verboden hebben. Maar dan wil hij ook nooit minder genieten den een flesch vol, immers er zit niet méér zonde in een flesch, zelfs niet in een oxhoofd wanneer men het in één stond zou kunnen ledigen, dan in het kleinste glas. Op die manier wil de Caïroot wel het leven genieten, en hij is daar dan „Allah” dankbaar voor, die hem dit vergunt. „Want God is de Eenige en de Waarachtige, Schenker van al het goede. Zijn heilige naam worde gezegend in alle eeuwigheid, verenigd met den naam van Zijn Profeet Mohammed. Amen!” „Elhamdoe l'illah!”

Overneming verboden.

MAURITS WAGENVOORT.

Het emotioneele element in de Mycologie.

Ik geloof niet, dat ik mij aan oorspronkelijkheid te buiten ga, zoo ik de botanie, de „Scientia amabilis” bij uitnemendheid noem, want vóór mij hebben dat al zooveel gedaan, dat het om zoo te zeggen, een gemeenplaats geworden is. De botanie is dan ook geweldig populair geworden en de botanici, ja zelfs de goede botanici, ze zijn tegenwoordig nog wel niet talrijk als het zand der zee, maar toch stellig bij honderden te tellen. Indien ik niet vreesde onze plantenkenners te kwetsen — want ach! de eeuw waarin wij leven is wel die der gevoelige teentjes, en de ironie, al is ze ook van de goedigste soort, wordt door slechts weinigen begrepen en door bijna niemand geapprecieerd — dan zou ik zeggen: het is niet heel gedistingueerd meer, aan botanie te doen, het is te algemeen geworden. Zijn er nog nieuwe wilde planten te ontdekken in ons land? Ik geloof het niet; het leger plantenziekeners heeft zóó ijverig gespeurd in bosch en hei, in tuin en wei, dat het vinden van een nieuwe plant voor de in-

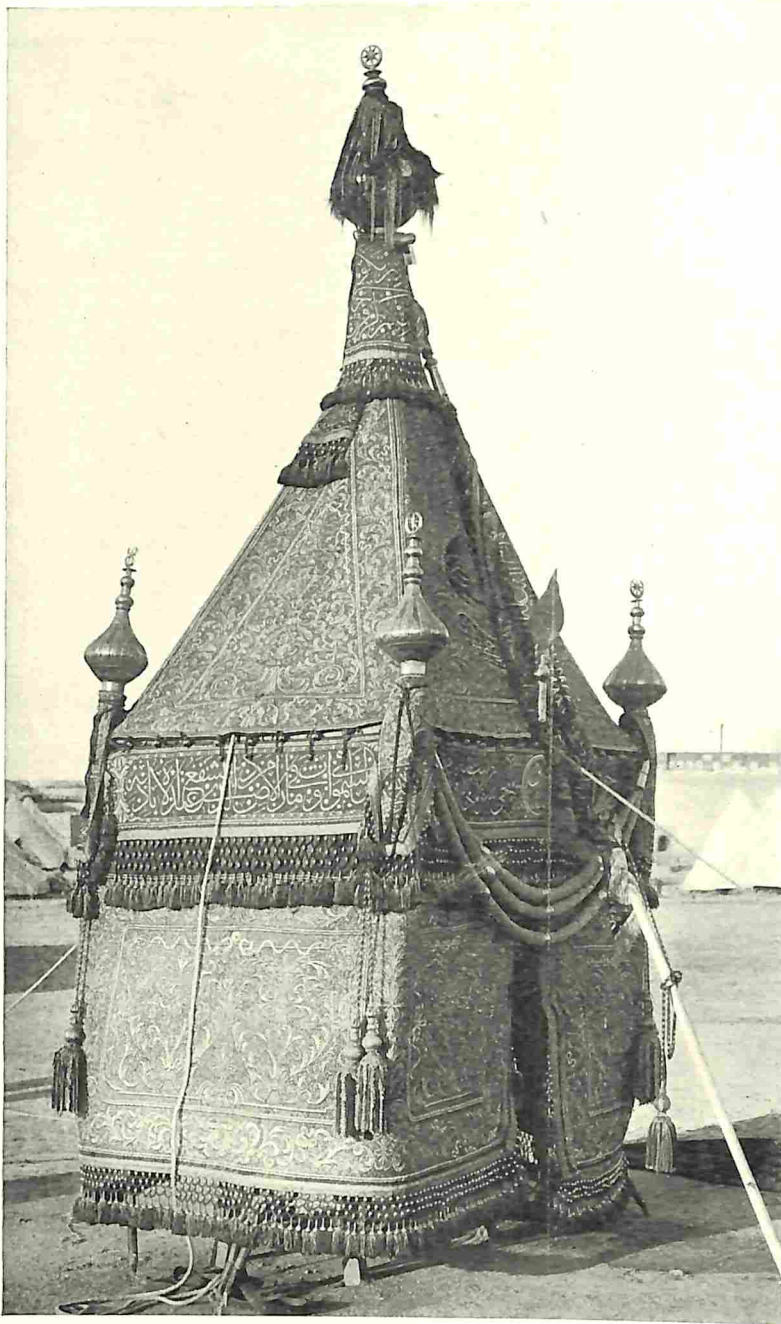
heemsche flora, haast een wonder is geworden; en ook daardoor is er wel wat van het interessante der botanie verloren gegaan. Dan is mycologie (eigenlijk een onderdeel der botanie) een ander vak! Nieuwe paddenstoelen vinden we ieder jaar nog bij de vleet en men moet het wel zéér onhandig aanleggen, zoo men in 't paddenstoelenseizoen niet minstens enkele nieuwe en ettelijke zeldzame soorten „ontdekt”, nieuw of zeldzaam voor ons land, waar de paddenstoelenkunde zoo lang verwaarloosd werd, wel te verstaan. In dit opzicht is mycologie dus een heel wat animeerder en emotioneender sport dan botaniseeren, en de concurrentie is veel minder groot, want er zijn wel twintig botanici tegenover één mycoloog. Men is dus veel spoediger een vrij kundig mycoloog dan een vrij kundig botanicus. En dat geeft ons een prettig gevoel van zelfvoldoening.

Intusschen, niet ieder goed botanicus belooft ook een goed mycoloog te worden, want is er wel één vak, waarin scherp waarnemen een zoo groote rol speelt als in de mycologie? Kan een botanicus meestal volstaan met een paar goede oogen en een goed geheugen, de mycoloog behoort bovendien te beschikken over een fijnen reuk, een goeden smaak en een gevoelig tastvermogen, want al deze hoedanigheden spelen bij het determineeren van paddenstoelen een voornamen rol. Paddenstoelen toch, plegen niet enkel nauwkeurig bekeken, maar ook beroken, betast en geproefd te worden. En ik hoop, dat men mij niet al te zonderling zal vinden, indien ik dát nu juist een der meest interessante zijden van de paddenstoelerij noem. Er bestaat wel geen andere bezigheid, waarbij al onze zintuigen zoo zeer geoeftend en ontwikkeld worden als bij het paddenstoelen determineeren, en dat

is de reden, waarom ik zoo hartelijk zou wenschen, dat de mycologie nóg populairder werd dan al het geval is. Wij mycologen, (als ik mij althans mede zoo noemen mag) behoeven nog lang zal worden. Er is nog zoo oneindig veel te speuren en te bekeken, voorloopig nog niet genoeg aan mycologie gedaan kan worden. Er is nog voor jaren werk aan den winkel!

Ook is de mycologie bij uitstek geschikt voor, wat de Duitschers noemen, „Erholungsstudium”.

Wie geknauwd is door het leven, wie een ernstig psychisch conflict heeft doorgemaakt, wie zijn evenwichtstoestand verloren heeft of zich heeft overspannen, kortom, wie aangetast is door de ziekte dezer eeuw, die zoo oneindig veel vormen kan aannemen en die we „neurasthenie” plegen te noemen, voor al die rampzaligen is er geen betere uitkomst dan natuurstudie. De natuur haar wonden om haar te bewonderen en te bestudeeren, nieuwe levenslust en nieuw geluk geven.

DE „MAHMAL” (HEILIG TAPIJT) VOOR DE „KAĀBA” TE MEKKA.

Alle soort natuurstudie is hiervoor geschikt, maar de mycologie wel in 't bijzonder, want als de planten zoowat zijn uitgebloeid, de vogels het zingen hebben gestaakt, hun jongen hebben groot gebracht en voor een groot deel al weer vertrokken zijn naar Zuidelijke landen, als de vlinders zijn gestorven en de rupsen zich hebben verpopt, en ook voor ander soort natuurstudie de tijd minder gunstig is geworden, dan vieren de paddenstoelen hoogtijd en de natuurvriend, die niet goed mocht weten, waar hij zijne belangstelling plaatsen zal, vindt in 't najaar een heerlijk studieveld, een prachtig terrein, waar nog oneindig veel te ontdekken, te arbeiden en te wieden valt, in de mycologie.

Er is nog een praktische reden, waarom men aan paddenstoelen kan gaan doen, vooral in de schrale tijden, waarin wij leven, van meer belang dan ooit, n.l. uit mycophagische overwegingen. De wetenschappelijke mycoloog, de man, die zijne beloning vindt in zijn studie, die dus, — om eens een variant op een bekend gezegde te gebruiken — „la science pour la science” beoefent, ziet op den mycophaga (den eter) met eenige geringschatting neer; men kan het zich verklaren, en toch bedenke men, dat zonder althans eenige elementaire kennis van mycologie, van mycophagie geen sprake kan zijn, want men kan toch bezwaarlijk paddenstoelen gaan eten, zoo men niet eenige eetbare en giftige soorten goed kan onderscheiden.

Ik heb altijd veel voor mycophagie gevoeld, niet omdat ik paddenstoelen zoo bijzonder lekker vind, maar omdat ik er iets pikants in vind. Wij menschen, houden van allerlei dingen, waar een gevaarlijke zijde aan verbonden is; dat zit hem in onze zucht naar emoties.

Als jongens vonden we 't b.v. heerlijk, o vreeselijk heerlijk! op dun, krakend, en onder onze voeten doorbuigend ijs te loopen, alleen omdat er kans bestond, dat we er door zouden zakken en een nat pak zouden halen; we klommen in de hoogste boomen, alleen omdat er kans bestond, dat we er uit zouden vallen en onzen nek zouden breken zoo we niet voorzichtig en oplettend waren, en dan gevoelden we ons voldaan en gelukkig, als we weer droogvoets op den wal of heelhuids op den grond stonden.

Ook zit er iets klassieks in 't paddenstoelen-eten.

Lazen we niet, dat de Romeinen er verzot op waren en ze opdienden in zilveren amphora's, overgoten met wijnsaus, dat Claudius er door vergiftigd werd, dat Martialis 2) ($\pm 40 - \pm 100$ na Chr.) er epigrammen op dichtte en dat die rare Paus 3), naar de sage luidt, verbod ze te zoeken, omdat hij er zoo verlekterd op was en vreesde, dat als Jan en alleman maar paddenstoelen gingen eten, er voor hem wel eens niet genoeg meer zouden overblijven.

Er zijn dus blijkbaar zeer veel menschen, die de paddenstoelen voor een buitengewone lekkernij schijnen te houden, maar dat bij het eten, onbewust, ook het emotioneele element een prikkel vormt — ten minste bij sommige naturen — daar ben ik van overtuigd. Het blijkt wel uit de „Witze”, die, zooals Prof. S. Freud ons in zijn „Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten” heeft geleerd, van hooge waarde zijn voor de ontleding van wat er in de ziel omgaat.

„Ik ben blij”, zei mij eens iemand, die nu niet zoo heel veel vertrouwen had in zijne paddenstoelenkennis, „dat de paddenstoeltijd maar weer voorbij is.” „Hoe dat zoo?” vroeg ik. „Wel”, zei hij, „omdat je nu ten minste niet meer in angst hoeft te zitten, als je buikpijn hebt.”

Men behoeft geen groot psycho-analyticus te zijn, om den zin te snappen. Mijn zegsman was in den grond van zijn ziel eigenlijk benauwd voor dat paddenstoelen-eten, maar toch kon hij het niet laten, omdat hij een soort van angstig genot vond in het gevaar van vergiftigd te worden.

Er zou nog wel meer uit te halen zijn, maar daar „Buiten” zich wel op naturalistisch, maar niet op psycho-analytisch gebied beweegt, zal ik er hier niet verder op ingaan.

Ik herinner mij nog goed, toen ik voor eenige jaren wat aan paddenstoelen ging doen, welk een prettige emoties ik al spoedig onderging. In 't begin vlotte het niet best. De boekhandelaar, wien ik vroeg of hij mij geen goed paddenstoelenboek wist te recomanderen, ried mij op den koelen zelfverzekerdheidstoon, die hem eigen is, aan: Dr Vitus Bruinsma, „Eetbare en giftige Paddenstoelen”, met gekleurde platen. Die doktortitel gaf mij wel vertrouwen en die gekleurde platen stonden mij wel aan

STRAATTOONEELTJE TE CAÏRO. EEN BLIJGEESTIGE VOLKSPROFEET.

en daar de prijs zeer civil genoemd mocht worden, aarzelde ik niet het te bestellen. Maar het was niet veel zaaks toen het voor de heeren kwam en daarom ging ik naar een anderen boekhandelaar en die ried mij aan: Ruys, „De Paddenstoelen van Nederland”. Dat was een heel ander werk en mijn eerste kennis van de paddenstoelenkunde dank ik aan den Voorzitter der Nederl. Mycol. Vereeniging.

Eenige algemeene soorten, die in Juli al voorkwamen, als *H. fasciculare*, *Boletus edulis*, *Canth. cibarius*, *Scleroderma vulgare*, *Lactarius rufus* had ik er al spoedig mede gedetermineerd, maar er was één soort met een stroogelen hoed, waarop eenige grove schilfers, witte lamellen, een vrij slanken steel met een uiterst fijn gestreept en spoedig verdwijnenden ring en van onderen eindigend in een knolvormige verdikking, die mij interesseerde.

Het moest een soort uit het amanita-geslacht zijn, maar welke? Raadpleegde ik Ruys, dan zou het *A. citrina* of *mappa* moeten zijn, maar vergeleek ik dan de beschrijving met mijn zwam, dan constateerde ik, dat de knol niet zoo groot was als werd beschreven en afgebeeld, en dat ze wat vroeg in 't jaar verscheen, terwijl *mappa* meest later pas present was; ook rook ze niet naar rauwe aardappelen. En dan was het merkwaardigste, dat de paddenstoel onmiddellijk door vogels en konijnen werd verorberd, wat toch stellig niet het geval zou zijn, als hij giftig was geweest.

Toen ik nog weinig van paddenstoelen wist, was voor mij het criterium der al of niet eetbaarheid gelegen in het aangevreten worden door konijnen en eekhoorns of vogels en daar deze toch zooveel op den giftigen knolzwam (*A. mappa*) lijkende paddenstoel zeer bij de dieren des velds in den smaak scheen te vallen, aarzelde ik niet en at er een op. Maar spoedig laaide de angst in mij op: Verbeeld je nu eens, dat hij giftig was, dat het toch wél de doodelijke knolzwam was?

Maar dan was ik een lijk! Dat zult u, waarde lezer, nu niet zoo'n ramp vinden, u zoudt er vrij koel onder blijven en denken: welnu, dat is z'n eigen schuld! Wat hoeft die roekeloze kerel van dat gevaarlijke goed te eten, als hij 't niet kent; dat doen wij toch ook niet. Allemaal goed en wel, maar ik vond het eene afschuwelijke gedachte. In afwachting van de dingen, die komen zouden, schreef ik maar vast een brief aan Ruys en zond hem wat van de geïncrimineerde paddenstoelen ter determinatie. Ik schreef er bij, dat deze paddenstoel ongetwijfeld een amanita

IN EEN BAZAR VAN CAÏRO.

was, dat hij nog het meest overeenkwam met *Amanita mappa*, maar dat hij dit toch weer niet kon zijn, omdat hij blijkbaar eetbaar was, daar vogels en konijnen hem aten, wat ze toch stellig niet met de doodelijke giftige *mappa* zouden doen. Als het antwoord nu maar wat spoedig binnen kwam, zou ik het nog net levend kunnen ontvangen, berekende ik.

„Een stukje vleesch van *A. phalloides* (*mappa* is even doodelijk giftig!), wegende 5 gram, was voldoende, om een hond ter zwaarte van 4 K.G. te doden,” was de niet zeer opgewekt stemmende mededeeling in de brochure, uitgegeven door de Ned. Myc. Verg.

Ik woog een paddenstoel van ongeveer gelijke grootte als de *genotene* en zag, dat die wel 25 gram woog. Dat stemde hoopvol, want de kans was groot, dat ik met m'n 160 K.G., het leven er nog wel af zou brengen. Toch was de spanning groot. Nu openbaren de vergiftigingsverschijnselen bij deze soort zich eerst tien à twintig uren na 't gebruik, want de maag verdraagt het gif goed, maar als het in 't bloed wordt opgenomen, vernietigt het de roode bloedlichaampjes. Ik sliep dien nacht maar heel weinig; om drie uur was ik al weer wakker; ik had toen juist tien uur geleden de zwam gebruikt en moest dus al iets van de vergiftigingsverschijnselen kunnen merken. Maar ik voelde niets, of deed daar m'n... neen, ik had geen kramp in de buik en daar behoorden de verschrikkingen toch mede te beginnen. Ik zal mijn angsten, mijn hopen en vreezen niet verder beschrijven, maar — al gevoelde ik mij dan ook wat katterig na den slapeloozen nacht — ik ondervond er verder geene nadeelige gevolgen van. En den daarop volgende dag kwam Ruys' antwoord, dat mijn paddenstoel de *Am. junquillea* was, een inderdaad eetbare soort, maar de heer Ruys ontried een ieder ten stelligste hem ooit te eten, omdat hij bedriegelijk veel op den doodelijk giftigen *mappa* leek en men de geringe botanische verschillen wel zeer goed moest kennen, om niet de kans van een noodlottige vergissing te loopen. In Ruys' boek werd deze zwam nog niet genoemd, omdat hij toen (1909) nog niet bekend was (stellig altijd verward met *mappa*!) en pas later voor het eerst door Ligtenberg met zekerheid voor ons land als nieuwe soort was vastgesteld. Dat was een groote geruststelling voor me, ik had wel kunnen zingen en dansen en gevoelde mij of me een groot geluk te beurt was gevallen. En ook was ik blijde, dat mijn onderscheidingsvermogen zoo scherp bleek te zijn, dat ik, niets afwetende van het voorkomen van den zoo naverwanten eetbaren dubbelganger van *mappa*, deze zelf had ontdekt en nu voor mijn leven kende. Daaruit trok ik de conclusie, dat ik wel een goede aanleg bleek te bezitten voor de paddenstoelerij en dat gaf mij hoop, dat ik er nog wel iets van leeren zou.

Dit was wel de hevigste emotie, die de paddenstoelen mij bezorgd hebben en zoo was er nog meer, maar ik geloof, dat het beter is, daar eens op een anderen keer van te vertellen.

* * *
Moge het meegedeelde den lezer opwekken iets aan de paddenstoelen te gaan doen. Wie er eenmaal aan begint, krijgt er gauw den smaak van te pakken en dan wordt het mycologiseeren een hartstocht, die ons al meer in beslag neemt.

Een nieuwe tot nog toe onbekende wereld is voor ons open-

gegaan en wij voelen ons ontdekkingsreiziger in het mysterieuze rijk der zwammen.
J. L. F. DE MEYERE.

1) „Wir sind so gern in der freien Natur, weil diese keine Meinung über uns hat“, zegt de diepte-psycholoog Nietzsche.
(Menschliches-Allzumenschliches 8te Aufl. I pag. 368.)

2) Argentum atque aurum facile est, lenamque
Togamque mittere; boletos mittere difficile est.
Martialis, Epigrammae Lib XIII 48.

(Makkelijk is het, afstand te doen van goud en van zilver, van der liefde geneuchten; maar een boleten gerecht passeeren te laten, da's eerst eens moeilijk!)
Cur mihi non eadem, quae tibi coena datur?
Sunt tibi boleti, fungos ego sumo suillos.

Martialis, Epigrammae Lib. III 60.

(Waarom toch reikt men aan mij een andere spijs dan aan U wordt gegeven?
Voor U zijn de boleten, voor mij is de varkenszwam al voldoende.)

3) Clemeus VII.

HET KOEPELKERKJE TE LEIDSCHENDAM.

NOG altijd beheerscht het zeventiend' eeuwse koepelkerkje te Leidschendam door zijn slanken bouw, dicht bij de vaart naar Delft, Gouda, Leiden en 's Gravenhage gelegen, het aspect van het dorp. De naamsoorsprong van den Leidschendam is ontleend aan de stad Leiden. De dam waarmede de vaart tusschen Leiden en Delft was afgedamd, beteekende zooveel als de Leidsche waterkeering. Volgens overleveringen uit 1434 was de dam reeds toen aanwezig; uit zijnen naam van „Overtogt” volgt, dat hij zonder sluis of doorvaart was; de komende en afgaande schepen, schuiten en vaartuigen werden daarover gehaald of gewonden. De dam werd in de vaart gelegd om de steden Gouda en Dordrecht te bevoordeelen, de eerste in hare tollén, de tweede in hare stapelplaatsen; groote schepen konden niet over den dam gehaald worden en waren genoodzaakt een omweg te maken. Keizer Karel de Vijfde maakte aan deze misbruiken een einde en gaf aan de stad Delft, nadat deze door branden zoozeer was geteisterd, vergunning in den Leidschendam twee verlaten met eene kolk te mogen stellen om de schepen met koren, bier en andere waren door te laten. 1) Eerst toen kon zich de vaart langs Leidschendam ontwikkelen, die nu jaarlijks ongeveer negen duizend schepen, — groot en klein —, telt.

De behoeften aan een Protestantsch Godshuis ontwaakten alhier ongeveer in hetzelfde zeventiend' eeuwse tijdperk als op eenige andere plaatsen. De stichting van het koepelkerkje 2) had plaats in de jaren 1652 tot 1654, terwijl die te Middelburg in 1647—1667, te Woubrugge in 1653 en te 's Gravenhage in 1649—1654 zich verwezenlijkte. Het koepelkerkje, ingewijd op 2 Nov. 1654, werd op last der vier 3) burgemeesters van Leiden gebouwd, wier wapens en namen, in den wand der regeringsbank uitgesneden, nog duidelijk zichtbaar zijn. De vroede vaders van Leiden waren ambachtsheeren der gemeente, daar de stad in 1510 van den Graaf van Merode de ambachtsheerlijkheid had gekocht. Tevergeefs zocht men in de archieven naar den naam van den ontwerper. Lang mocht het kerkje niet tot sieraad dienen, daar Leidschendam aan 't einde der zeventiende eeuw door een brand geteisterd werd, die op 9 Aug. 1691 niet alleen de kerk, — behalve de muren —, maar tevens zeventien woonhuizen en een gedeelte van het archief vernielde. Dat bij de bevolking van het toen zeer kleine dorp groote behoefte aan een Protestantsch bedehuis bestond, bewijst het feit, dat de nieuw opgetrokken kerk, — de nu bestaande —, reeds op 9 Dec. 1696 werd ingewijd en wel met eene leerrede uit Handelingen 17 v. 24 en 25. En toch waren de middelen eerder schaarsch. Het schijnt, dat met kunst- en vliegwerk de kas moest worden gestijfd; dit blijkt uit het opzetten eener loterij (in omvang van f 150000.—), welke ongeveer f 25000.— zuiver opbracht. Door de vriendelijke welwillendheid van Ds. R. Visscher, predikant der plaats, hadden wij inzicht in de officieele lijsten van anno

1) April 1696 der prijzen en nieten, waarvan de boeken in keurig ongeschonden staat in de catechisatiekamer zorgvuldig worden bewaard. Menige geestige uitspraak in proza en rijm behelzen deze werken. Als eene curiositeit mag worden vermeld, dat Sultan Soliman, de Tursche Keizer, tien loten à twee gulden nam (N° 46984—46993). Deze gift was toen niets opvallends, daar de Hervormde kerk destijds staatskerk was, zoodat op de gezanten der verschillende rijken de hoffelijke plicht rustte de zaak naar vermogen te steunen en te bevorderen.

Hoe bescheiden ook de vormen van

STRAATTOONEELTJE TE CAÏRO.

DE STRAATSIBILLE „WERKT“.... NIET MET „HET EI“, MAAR MET SCHELPJES.

het gebouw zijn, het werkt aantrekkelijk op onze verbeelding en vraagt volle aandacht.

Wel heeft dit Godshuis niet het temperament der meeste zeventiend'eeuwsche Protestantische kerken, maar dit lag voor de hand, daar het meerendeel ongeveer in het midden der eeuw was gesticht, en niet mag worden overzien, dat de uitingen der kunst in kracht afnemen met het klimmen der jaren. Het was om 1700 aan geen artiest gegeven, die werking in zijne ontwerpen voort te brengen, waarvan die om 1650 in 't leven geroepen, getuigen. De degelijkheid der compositie van de Leidschendamse kerk, tegen 1700 gebouwd, geeft intusschen aanleiding den bouwmeester eene eervolle plaats toe te kennen onder de Hollandsche architecten van zijnen tijd. „Buiten” heeft het voorrecht hem bekend te maken. Op de rekeningen van den herbouw in 1693 zijn de architect Roman en de timmerman Jan van Roijen uit 's Gravenhage vermeld. Dankbaar vervullen wij hier de aangename plicht om den heer R. Vischer, sinds 1890 predikant te Leidschendam, onzen oprechten dank te betuigen voor deze mededeelingen, ontleend aan zijne studie van het archief, en verder over die uit de bescheiden der kerkvoogden-vergaderingen uit verschillende tijdperken. — De koepelkerken toonen verscheidenheid van grondvlak; van de Nieuwe Luthersche kerk te Amsterdam (1668—1671) is het cirkelvormig, voor het aantrekkelijke dorpskerkje te Renswoude (1639) werd het vierzijdige gekozen; hier te Leidschendam vond het achthoekige grondvlak zijne toepassing. Een onderzoek, of de kerk op zelfstandigen grondslag werd opgebouwd of op oude middeleeuwsche fundamenten, wordt overbodig, daar in ons land vóór den Renaissance-tijd geene kerken met achthoekig grondvlak zijn opgetrokken. Het koepelkerkje van Leidschendam is dus van meet af eene zelfstandig stichting die uitlokt tot nadere kennismaking, al zijn wij er ook op voorbereid, dat hier niet de breedte van uitdrukking der Oostkerk te Middelburg (1647—1667) noch de elegante verschijning van de Marekerk te Leiden (1639—1649) kan worden aangetroffen. Oorspronkelijk had het dak, evenals de overveling van het interieur, den koepelvorm. Platen uit de achttiende eeuw in 't bezit van het Gemeentemuseum van 's Gravenhage, van Ds. R. Visscher te Leidschendam en van den veldwachter te Veur (het Noordelijk gedeelte van het dorp), evenals eene schilderij der kerk, op het Raadhuis aanwezig, toonen de koepelvormige afdakking. In de negentiende eeuw, in 1865, kwam hierin wijziging daar toren en dak herstel behoeften. De ontwerper der vernieuwing koos het tegenwoordig bestaande spitse dak, dat op elk der zijden van het achtkant met frontons werd versierd. Met vreugde mag worden aangestipt, dat de architect Sweiser of Zwijser van dit werk het talent bezat deze verandering van aspect zeer gelukkig te componeeren, zoodat het gebouw als één artistiek geheel tot ons spreken blijft en van zijne oorspronkelijke aantrekkelijkheid niets verloor. Hoe gracieus is het torentje, dat de klok met uur- en slagwerk herbergt, ontworpen! Op 4 Aug. 1864 had de eerste vergadering der kerkvoogden over het herstel van dak en toren plaats en werd hiervoor f 12000,00 uitgetrokken. Een groote gebeurtenis voor het dorpje schijnt deze ombouw geweest te zijn, daar het rekeningenboek der kerkvoogdij aangeeft, dat bij het leggen der eerste leien van het dak f 40,35 voor een feestje werden besteed. Helaas spijt het ons van een wanklant te moeten gewagen. Evenals bij het zeventiend'eeuwsche Protestantische kerkje te de Vuursche (1650) doet ook hier het nieuw aangebrachte ingangsportaal door onbeschaafden vorm pijnlijk aan, en dit te meer als op achttiend'eeuwsche platen de oorspronkelijke deur hiermede wordt vergeleken; deze toont artistieke conceptie; er boven prijkte het wapen van Leidschendam (een wit veld met twee roode sleutels). Het ongeluk had in 1886 plaats; door het herstel der sluis, — de kerk ligt in de onmiddelijke nabijheid der waterkeering —, scheurde de Noordelijke muur der kerk en een hernieuwing werd noodzakelijk. — De architect Roman was geen vriend van versieringen. In tegenstelling met vele in de zeventiende eeuw gestichte Protestantische Godshuizen, toont de Leidschendammer kerk noch gierlanden, noch eenige andere ornamentale toefgiff. Bij het binnentreden van het interieur valt ook hier de eenvoud der vormspraak op. Hoewel uiterst harmonisch ontworpen werkt het op den eersten indruk niet juist pakkend, maar het interieur *wint* bij langere kennismaking en dit getuigt van degelijkheid; men komt onder den indruk der stemming van ernstigen aard. De muren rondom zijn bekleed met de oorspronkelijke eikenhouten lambriseering, — ter hoogte van ongeveer twee en een kwart meter —, waarop een pilasterordonnantie rust, die decoratief in de acht spanten van den niet zeer hoog gewelfden koepel wordt voortgezet. De lantaarn is gesloten. Oorspronkelijk viel het licht door acht, nu slechts door zes vensters in de kerkruimte. Toch is de lichtsterkte te schel, maar hiervan treft den ontwerper geen verwijt daar volgens overlevering de vensters met veelkleurig glas prijken, waardoor eene weldadige demping van het licht moet hebben plaats gegrepen. Nog in 't begin der negentiende eeuw, zoo vermeldt van der Aa, bezat de Kerk verscheiden gekleurde glazen. Hoeveel warmer moet de stemming van het stille, bescheiden interieur zijn geweest! Maar toch doet de ruimte sympathiek aan, te meer daar zij wordt opgeluisterd door twee waardige en schoone meubelen. Voor den ingang staat de deftige eikenhouten regeringsbank, daartegenover de oude mooie preekstoel met geornamenteerd doophek. De bank is bekroond met het gebeeldhouwde wapen van Leiden (twee sleutels) en wordt verrijkt

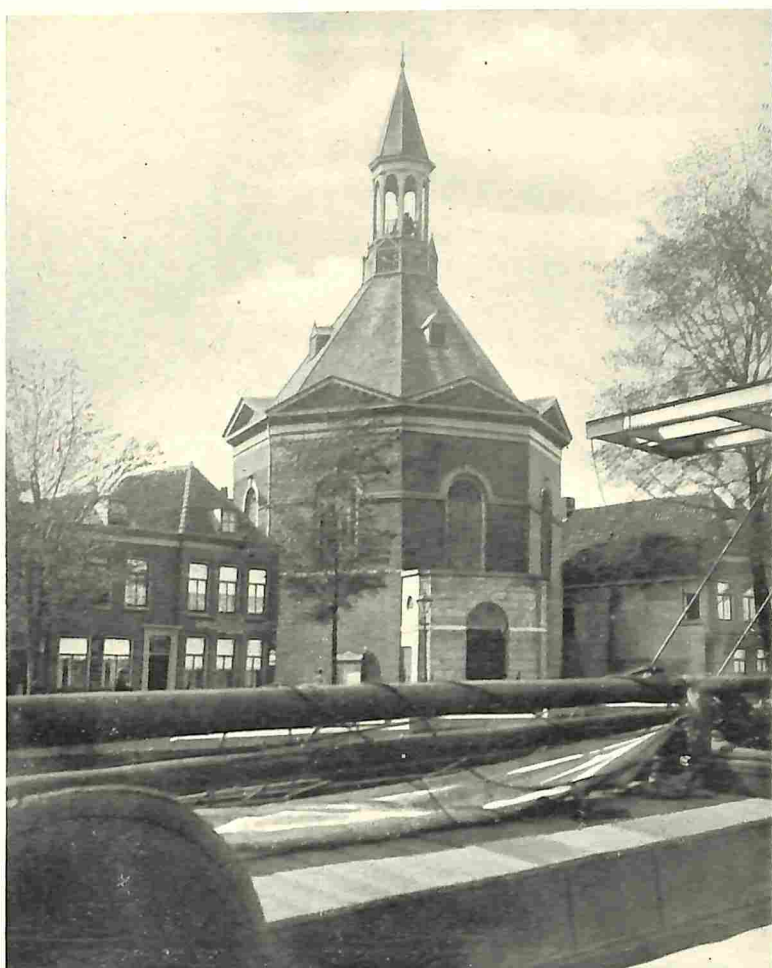

Foto Schorer.

HET KOEPELKERKJE TE LEIDSCHENDAM.

door het goedgeslaagd aanbrengen van een orgel in 1896. Ook het preekgestoelte doet aangenaam aan. Het is voorzien van gebeeldhouwde emblem: o.a. voorstellend, geloof (de bijbel); gerechtigheid (twee zwaarden); standvastigheid (een zuil-kolom); hoop (een anker). Had het noodlottig jaar 1865, — waarin zoo veel voor het nieuwe dak en den toren moest worden opgebracht —, niet over de kas zijne harde slagen uitgedeeld, dan zou het interieur er veel volledig-mooier hebben uitgezien. De preekstoel had de koperen leuning behouden, de kerkbezoekers hunne oorspronkelijke banken; ook de lichtkronen waren niet verkocht.

Toch mogen de kerkvoogden er zich op beroemen in vele gevallen ware piëteit gekoesterd te hebben. Ongeschonden bleven buiten het aangestipte bewaard een koperen Renaissance-kroon en het zilver voor de bediening. Een zilveren schaal en twee zilveren bekers, stammend uit den Empiretijd, worden door Ds. R. Visscher in de groote deftige pastorie opgeborgen.

Het bedehuis verlatend door de kleine achterdeur, welke toegang geeft tot de catechisatiekamer, — een uitbouw aan het Zuidelijk front —, blijft de gedachte in ons levendig, dat in dit bouwwerk op nieuw bewezen wordt, hoe eenvoudige bescheiden vormgeving blijvend boeien kan.

Op korten afstand ligt * * * oostwaarts aan de vaart de nieuwe Katholieke kerk, — de Peter- en Pauluskerk —, voor ongeveer een dertigtal jaren uit zeer ruime middelen gebouwd. Het is een lang gestrekte Basilikavorm, welks stemmig interieur door zeer mooi gekleurd glas in alle lichtramen opvalt, en wederom toont, hoe zeer de belangstelling in den kerkbouw zich verlevendigt.

Bij het huiswaarts keeren heerscht over de groote weidevlakte rondom de stemming der laatste daguren, die in de maand van November zoo vol betekenis is. Het zonlicht heeft dan veelal iets versluierds, dat het teer-zilverachtige aan de verlichting geeft en aan het kleurengamma zachtheid bij kracht en weekheid bij sterkte bijzet. Ook in dezen luister deelt het koepelkerkje, de vaart, het geheele dorp, en het berouwd niet, dat voor dit bezoek juist een Novemberdag gekozen was.

J. H. SCHORER.

1) Zie hiervoor uitvoerig: De Nederlandsche Stad- en Dorpsbeschrijver door Rs. Bakker, Amsterdam bij H. A. Banse, 1799.

2) Tot den bouw der kerk werd een octrooi van de Staten van Holland gegeven tot het heffen van een 2den penning van al de verkooppingen en hypotheeken in den Tedingbroekpolder voor de jaren 1652—1672. Voor de kerk is uitgegeven 17703 guld. 1 st. 4 pen. en ontvangen 17316 guld. 12 st. 12 penningen.

3) De namen der vier burgemeesters zijn: Just Hogenhoek, Jacob Vromans, T. H. Mr. Schrevetius en Nicolaes van Velde.

4) In 1865 was de subsidie van de provincie f 2800.—; van de Synode f 3803.—; van het Rijk f 1500.—; eene hypotheek werd gesloten ten bedrage van f 300.—; aan giften kwamen in voor f 2800.—; opgenomen werd f 1300.—. De aannemer, aan wien de bouw van dak en toren werd gegund, was W. C. van Rijswijk, voor de som van f 11965.—. Toezicht had de ingenieur Augier.

HERMAN BOERHAAVE.

1668 — 31 DECEMBER — 1918.

Op den laatsten dag van het jaar 1668 werd in de pastorie van de Ned. Herv. Gemeente te Voorhout bij Leiden de man geboren, wiens naam hierboven staat afgedrukt, de naam van een wereldberoemd Hollander, niet alleen groot als geleerde, maar ook als mensch. De man aan wien uit alle werelddelen om raad werd gevraagd, was tevens een belangstellend vriend zijner leerlingen, een hulpvaardige jegens behoeftigen. Hoezeer hij bemind en geëerd was, het blijkt wel uit het feit, dat na zijn herstel van een pijnlijke ziekte, die hem vijf maanden aan het ziekbed kluis-terde, geheel Leiden feestelijk verlicht was.

Hij moge zich voornamelijk als geneeskundige roem hebben verworven, zijn verdiensten ook als botanicus zijn zoodanige, dat 250 jaren na zijn geboorte in dit blad een eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van dezen landgenoot niet achterwege mag blijven.

Op Boerhaave's betekenissen als botanicus werd reeds gewezen in de eenige jaren geleden in dit blad opgenomen beschrijving van de buitenplaats Oud-Poelgeest, welke in 1724 door hem werd gekocht, waar hij dikwijls en met voorliefde vertoefde en in welker park hij tal van inlandsche en uitheemsche gewassen kweekte; wij beelden op de volgende bladzijde nogmaals de tulpenboom af, onder Boerhaave's toezicht door zijn dochter, de latere Barones van Rhemen, in den tuin van Oud-Poelgeest geplant en in 1817 van een hieraan herinnerend gedicht voorzien.

Natuurlijk was hij ook in Leiden's hortus botanicus op een dergelijke wijze werkzaam; een artikel in ons volgend nummer zal daarvan nader spreken.

De geleerde, die zich een dergelijken roem had verworven, dat brieven met het simpele adres „Aan Boerhaave in Europa” hunne bestemming bereikten, overleed den 23en September 1738.

In 1872 werd te Leiden bij de plaats, waar tot voor eenige jaren de Rijnsburgsche poort had gestaan, een standbeeld opgericht voor den man, die den naam van Leiden's hoogeschool tot in verre landen had doen schitteren.

DE MAN VAN DE GALERIJ.

ER zijn, geloof ik, menschen die nooit verder komen dan de galerij van het leven. Velen, de geslaagden, de arrivisten, zitten in de zaal, maar zij, de weinigen, de niet brutalen, de om-de-één-of-andere reden uitgesloten zitten op de galerij en zien toe hoe de anderen in de zaal genieten en smullen en, wat ze zoo noemen, hun onderonsje houden, waar zij buiten mogen blijven.

Ik denk dat er heel veel zijn, die zoo hun jaren op de galerij des levens doorbrengen. Eén heb ik, middagen lang, kunnen bekijken, en hij scheen me wel het proto-type van den galerij-bezoeker te zijn,

Het was in een nogal groot café in een nogal groote stad.

HERMAN BOERHAAVE.

Naar de ets van Houbraken.

Een nette gelegenheid, de koffie kost er een kwartje, en een glas bier of een borrel tegenwoordig vijf-en-twintig centen. Het lag aan een plein en er tegenover stond een huis als een paleis waarop met zulke aanmatigende gouden letters stond: Kleding voor heeren en jonge-heeren, alsof er in ons heele land alleen maar heeren en jongeheeren zijn die kleding dragen. Het was een net café, beroerd netjes, de marmeren tafels stonden er zelfs aan den grond vastgenageld om wanordelijkheden te voorkomen. Over alle tafels lag om het huiselijk aanzien te verhoogen een rood en wit gebloemd kleedje. En 's middags om een uur of vijf waren al die tafeltjes bezet door heeren, die een borrel kwamen drinken. Het was een heerencafé, en de meeste heeren waren stamgasten, een vreemdeling werd een beetje achterdochtig door hen bekeken. Aan sommige tafeltjes zat er één, aan andere hokte een clubje en praatte over politiek op de schijn-gewichtige en zoo beminnelijke onschadelijke wijze, waarop oude heeren dat bij hun borrel plegen te doen. Na een uur hingen er lange rooksluizen om al die waardige, baardige hoofden zoodat het dan altemaal goden op den Olympus schenen te zijn. En wanneer ik dan binnentrad en al die alleenige heeren zoo verbijsterd op zag kijken van hun tafel met het rood-en-witte kleedje dan dacht ik dat ze 's morgens bij het ontwaken wel precies zoo van uit hun bed zouden kijken en dan waadde ik door al die warmte en rook naar een vrije tafel en liet me daarbij neer

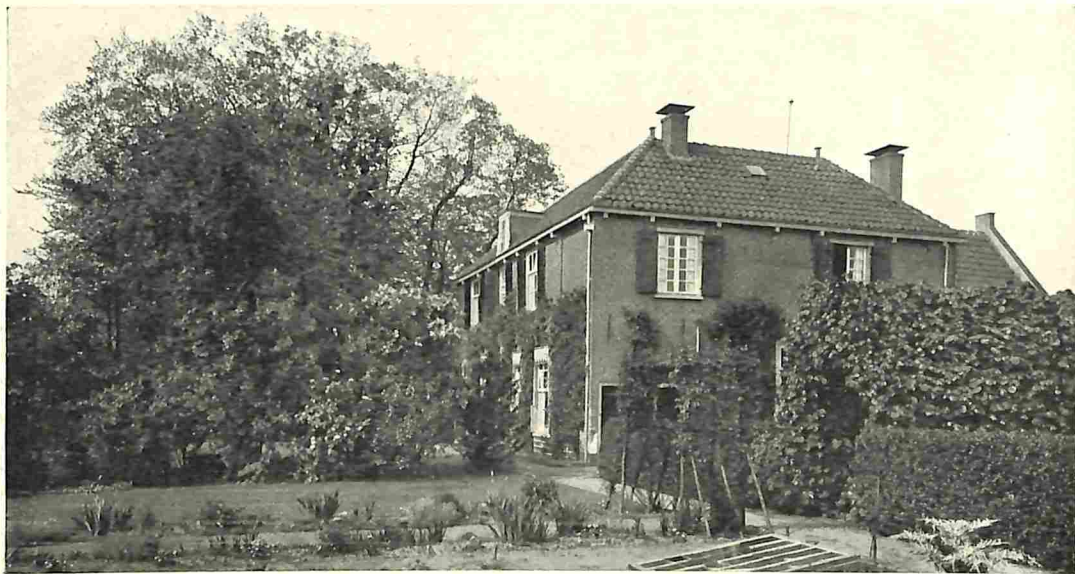
en de oude sloffende kelner droeg me een versnapering aan en ik voelde me erg thuis en zocht naar mijn „vriend van de galerij”.

Hij was er trouwelijk iederen middag en hoopte misschien nog steeds dat hij eens zijn plaats van de galerij zou mogen verruilen voor een plaats in den knussen kring der ingewijden. De ingewijden, dat waren de heeren van de bittertafel in het midden, de heeren „die het wisten”, en die hem toeschenen het ideaal te hebben bereikt. Met hun vijven waren ze iederen middag: de twee gebroeders, die ik er van verdenk samen een groothandel in het een of andere nuttige artikel te hebben, beiden met een langen baard, een kaal hoofd en een bril; dan de Indische specialiteit, geel en gepensioeneerd als bestuurs-ambtenaar, met een maagkwaal, vrees ik, want na ieder slokje dronk hij een teug water. No. 4 was waarschijnlijk nog werkzaam aan een plaatselijke instelling. Hij was dik en blozend en had het lage voorhoofd van iemand, die iederen dag hetzelfde werk verricht en daarmede twee honderd gulden per maand verdient met vier twee-jaarlijksche verhoogingen en recht op pensioen. De vijfde was de clou van dit gezelschap. Hij kwam later binnen dan de anderen en zij hielden een stoel voor hem vrij. Ik ben overtuigd dat hij geld had, en aan hun tafeltje hadden zij allemaal zijn meening. Hij droeg 's winters een pels en 's Zondags een hoogen hoed en ik ben er ook zeker van dat hij de man was, die mijn vriend zijn leven lang zal dwingen op de galerij te blijven.

Och arme! mijn vriend van de galerij.

Hij zat al tijdig in het café, en altijd aan het tafeltje naast het tafeltje van de club. Wanneer zij binnenkwamen dan groette hij beleefd en wanneer hunne gesprekken begonnen dan ving

ook zijn actie aan; de droeve rol van den man van de galerij. Hij draaide zijn stoel een weinig in hun richting en volgde vol aandacht hun onbenullig discours. Hij dronk hun woorden in, en schoof een beetje dicht bij en leunde voorover op de tafel, op zijn eigen tafel, want aan hun tafel kwam hij niet. Hij knikte overtuigd van ja, als het ja was en even overtuigd van neen, als het neen was aan de tafel naast hem. En zij negeerden hem volkomen, zijn groet was even beantwoord, maar de eene helft zat nu uit den aard der zaak met hun rug naar hem toe en de andere helft keek hem zelfs niet aan. Hij mocht naderbij schuiven en knikken en zwijgend hun dom geprevel beâmen, zijn meening werd niet gevraagd. Totdat de machtige binnen kwam en dan was ook het knikken en het centimetersgewijze naderbij schuiven afgelopen. De machtige keek hem terug naar zijn tafel, ja dat is de goede term, hij keek hem terug, zooals een meester zijn hond naar zijn mand kan kijken. Maar mijn vriend van de

HET GEBOORTEHUIS VAN BOERHAAVE TE VOORHOUT.

DE BOERHAAVE-TULPENBOOM IN HET PARK
VAN OUD-POELGEEST.

galerij bleef luisteren, luisteren vooral naar wat de machtige zou beweren. Dat kon de machtige hem niet verbieden. De machtige zoog rook in en blies rook uit, heel gewichtig, en nam een slok van zijn bitteren borrel, ook heel gewichtig, en dan zong hij zijn aria in die operette van het politiek gewauwel, dat hun bittertafel was.

— De politiek van de regeering, decreteerde de machtige, en de anderen schoven naderbij en in tweede linie naderde ook de man van de galerij weer, de politiek van de regeering, abba, zeg ik, abba. . . . En de vier getrouwen knikten, en vingen dan aan mee te schetteren:

— Het indisch beleid van de regeering — staatspensioen — winkelsluiting — de kroegen worden gesloten — het brood en de boter — wat boter, margarine — wat margarine, rundervet — jaja aannemen nog vijf — maar heeren, luister nou eens naar mij — ik weet het uit de beste bron — sigaren, duur en slecht — och wat, vaste klant, ze hebben lak aan vaste klanten als ze — juist, zegt u dat wel — toen ik op Soekaboemi was — op mijn kantoor — mijn oudste bediende.

En de man van de galerij, de ziel van de galerij, begon weer naderbij te schuiven om vooral niets van die hemelsche muziek te missen. Tot dat de machtige zulks bemerkte en dan stakte plotseling ieder gesprek en de machtige keek hem aan en hij schoof terug naar zijn eigen tafel. . . .

Ik heb dit vele middagen zoo zien gebeuren. Het verwonderde mij niet en het zal mij nooit verwonderen dat er domme machtigen zijn die heerschen, maar het verwonderde mij, zooals het mij nog verwondert, waarom hij gedoemd was zijn leven lang op de galerij te blijven.

Hij had toch een baard en een bril zooals de gebroeders, en hij zal wel een maandelijksch inkomen gehad hebben als de dikke, en misschien krijgt hij een maagkwaal even erg als de maagkwaal waar de Indische specialiteit aan laboreerde, en ik ben overtuigd dat hij, zoo noodig, mee kon zwammen met den machtige. . . .

En toch is hij gedoemd om op de galerij te blijven.

Ik heb hem jaren geleden ontdekt op zijn galerij, op zijn plaats buiten den kring der zaligen.

En soms, wanneer ik sporadisch het nette café in de nette stad bezoek, dan zit hij daar nog, alleen aan zijn tafel en luisterend, hakend, hunkerend naar de domme gesprekken van de gebenedijde club.

Ik heb hem nooit gesproken, ik weet zijn naam niet, noch zijn verleden, maar hij is mijn vriend, want ik ken zijn dom en hopeloos verlangen, het verlangen van den man van de galerij.

E. VAN LIDTH DE JEUDE.

DE PELSJAGERS.

(Vervolg van blz. 615).

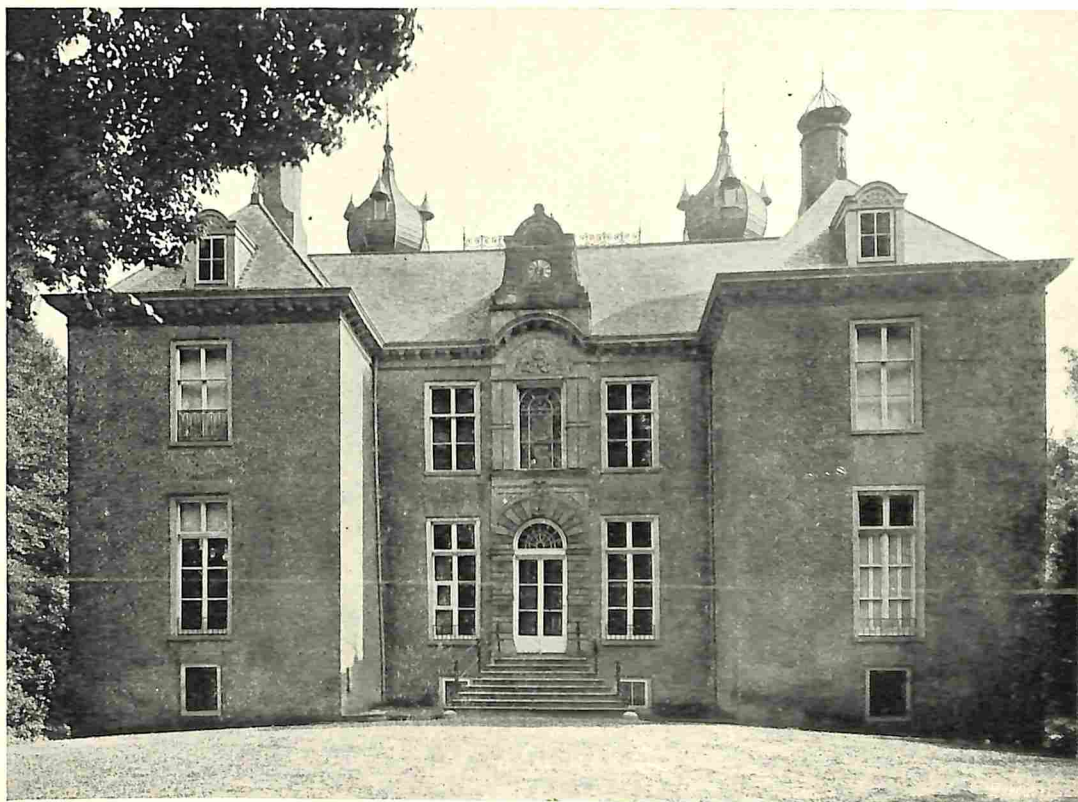
Gordon Strange bood aan om naar buiten te gaan en zich te vergewissen of er niets meer voor Tole kon gedaan worden. Het scheen een opwelling van goedhartigheid, doch Ambrose twijfelde of het dat wel was. Zelfs op een afstand was een enkele blik op de ineengezakte gestalte genoeg om zich van de werkelijkheid te overtuigen. Niemand wilde er van hooren, dat Strange ging. Colina en Giddings trachtten hem door overreding van zijn plan af te brengen. Gaviller verbood het hem. Met duidelijken tegenzin gaf Strange eindelijk toe.

Telkens wanneer hij getuige was van deze blijken van vertrouwen in den halfbloed, krulde Ambrose's lip in de duisternis. Hij was meer dan ooit overtuigd, dat Strange een schurk was. Bewijzen had hij niet, alleen zijn intuïtie, en deze is niet in tel bij de mannen. Ambrose voelde een stukje van jaloezie in zijn hart, toen hij Colina pogingen zag doen om dezen man te weerhouden van zijn voornemen om het huis te verlaten.

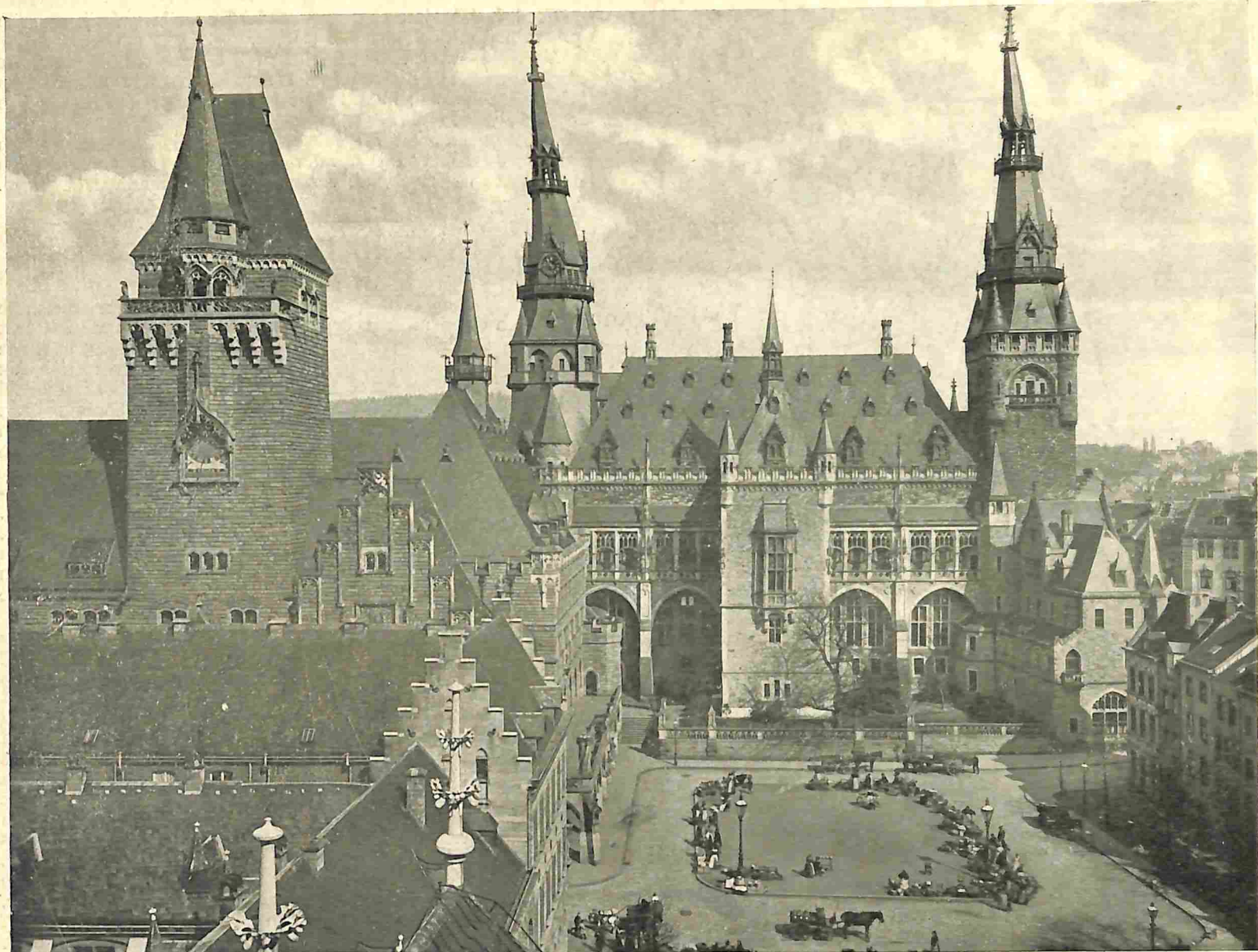
Om ongeveer drie uur ^{*} ^{*} ^{*} scheen het alsof zij zich een weinig rustiger konden gaan gevoelen. De razernij van de Indianen scheen uitgewoed. Misschien was er niet genoeg whiskey geweest om ze langer dan een paar uur gaande te houden. In elk geval kon redelijkerwijs verwacht worden, dat de blanken gespaard zouden worden, nu zij hen in hun grootste woede niet hadden aangevallen. Het gegil was opgehouden. De meesten waren nu bezig meel en andere goederen naar de boot te dragen. De wakers in het huis vroegen zich af of dit een voorteken van een spoedig vertrek was. Toen de spanning minder werd, was John Gaviller zichtbaar op het punt om zijn bewustzijn te verliezen. Colina trachtte hem te bewegen naar zijn kamer te gaan en op zijn bed te gaan liggen. Eindelijk stemde hij toe, onder voorwaarde, dat zij naar haar eigen kamer boven zou gaan. Colina en Gordon Strange brachten hem naar boven, doch moesten den ouden man bijna dragen. Toen Strange terug kwam, loste hij Macfarlane af van zijn wacht aan de zijdeur. Macfarlane, Ambrose, Giddings en Pringle gingen op de sofa en op den vloer van de bibliotheek liggen.

Drie van hen vielen bijna onmiddellijk in slaap. Ambrose echter niet. Zoodra hij zag, dat alles aan den half-bloed was overgelaten, werd zijn sluimerende achterdocht wakker. „Als hij iets van plan is, zal hij het nu probeeren,” dacht hij. Hij droeg zorg dicht bij de deur, die hij open liet, te zijn.

Van buiten hoorde men slechts nu en dan eenig geluid. De Indianen waren druk bezig doch maakten geen leven. In het huis was het zoo stil, dat Ambrose Gordon Strange aan zijn pijp

OUD-POELGEEST, HET BUITENVERBLIJF VAN BOERHAAVE, BIJ LEIDEN,
IN 1724 DOOR HEM GEKOCHT.

GEZICHT OP DE ACHTERZIJDE VAN DE GERESTAUREERDE STADHUISGEBOUWEN TE AKEN, DIE IN 1353 WERDEN OPGETROKKEN OP DE BOUWVALLEN VAN HET KEIZERLIJK PALEIS, IN 778 DOOR KAREL DEN GROOTE GESTICHT.

kon hooren trekken. De half-bloed zat buiten naast de deur, zijn stoel achterover tegen den muur geleund. Na eenige oogenblikken hoorde Ambrose de voorpooten van den stoel neerkomen; instinctmatige voorzichtigheid deed hem zijn oogen sluiten en diep ademen, alsof hij in slaap was. Strange kwam de bibliotheek binnen. Hij deed geen moeite stil te zijn; over Ambrose stappende, ging hij naar den schoorsteenmantel, waar hij naar lucifers tastte, een aanstak en deed alsof hij zijn pijp aanstak.

Nu wist Ambrose, dat Strange lucifers in den zak had, want toen ze John Gaviller naar boven brachten, zag hij hem de lamp beneden aan de trap zien aansteken en de lucifers in den zak zien steken. Dit was dus een soort verkenning van den toestand. Ambrose wist zeker, dat de half-bloed de slapende mannen goed opnam bij het schijnsel van den lucifer. Hij verliet de kamer en Ambrose hoorde weer de aanraking van den rug van de stoel tegen den muur.

Een weinig later bemerkte Ambrose, dat Strange weer bij de deur van de bibliotheek was, ofschoon hij hem ditmaal niet had hooren naderen. Een oogenblik bleef hij staan en verdween toen zoo stil als een geest; of hij terug naar zijn stoel was gegaan of het huis in, kon Ambrose niet uitmaken. Op handen en voeten kroop hij naar de deur; er was licht genoeg om de omtrekken van den stoel te herkennen, doch hij was leeg. Zonder zich te bedenken, keerde Ambrose terug en kroop hij snel en geluidloos naar de trap. Hij wist niet waarom hij daar heen ging. Zijn hart klopte snel en zwaar. Voor Colina dachtte hij geen gevaar, maar haar vader? Toen hij de trap bereikte, hoorde hij boven zacht loopen.

Op handen en voeten haastte hij zich naar boven. Een dikke looper lag op de trap. Toen hij de bovenste trede bereikte, hoorde hij een zwak geluid, dat hem aan het sluiten van Gaviller's deur deed denken. Hij kende de kamer. Ze was tegenover den salon en had geen verbinding met de andere kamers van het huis. Toen hij bij de deur kwam, vond hij die inderdaad gesloten. Hij was zeker, dat Colina ze onder deze omstandigheden opengeleten zou hebben.

Hij gunde zich niet den tijd om na te denken over hetgeen hij ging doen. Met oneindig veel geduld draaide hij den knop om met de eene hand terwijl hij in de andere de elektrische lantaren gereed hield. Toen de deur openging richtte hij het licht op de plaats, waar hij het bed wist. Het tafereel, helder zichtbaar in den kleinen cirkel van licht, bevestigde zijn nog onbestemde

vrees. Hij zag Strange geknield op het bed, zijn gezicht afzichtelijk verwrongen en zijn handen om de keel van den ouden man.

Strange stootte een enkelen kreet van ontzetting en woede uit; als een overvallen beest en met de vlugheid van een dier sprong hij op Ambrose. Met een zwaren slag vielen de twee mannen over den drempel en de deur sloeg terug tegen den muur. Een korte verwoede worsteling volgde. Strange had de kracht van een krankzinnige. Hij kon niet gezien hebben wie hem overviel, doch tijdens de worsteling ontdekte hij het.

„Zoo, ben jij het”, gromde hij. „Nu heb ik je te pakken!”

Onmiddellijk begon hij uit alle macht om hulp te roepen. „Macfarlane! Giddings!”

Colina was haar kamer al uit. Zij gilte niet. De drie mannen waren op de trap.

„Steek een licht aan!” hijgden de twee worstelende mannen.

Het was Colina, die een lamp aanstak en ze met een vaste hand in de gang bracht. Ambrose lag boven. Toen ze de twee mannen herkende, werd ze rood van drift.

„Wat beteekent dat?” riep ze. „Sta direct op!”

Ambrose wong zich los en stond op.

„Laat hem niet ontsnappen!” riep Strange.

Ambrose lachte even.

„Hij trachtte uw vader te vermoorden!” hijgde Strange. „Ik kwam net op tijd”.

Ambrose was versteld en deed van verbazing een stap achteruit. Zoo'n geweldige onbeschaamdheid kon hij zich niet voorstellen. „Dat is een leugen”, riep hij. „Ik heb hem betrapt op het oogenblik, dat hij je vader trachtte te worgen”.

Toen wankelde Colina, voor het eerst. „O, God!” mompelde zij, „zijn we allemaal gek geworden?”

Macfarlane nam haar de lamp uit de bevende handen. Colina liep wankelend haar vader's kamer in. Binnen hoorden ze haar een kreet slaken. Giddings volgde haar. Hij stak de lamp aan en sloot de deur. De kleine geestelijke kreunde en wong zijn handen.

Macfarlane had zijn revolver getrokken. „Als je je beweegt, schiet ik je neer,” zeide hij tegen Ambrose, aldus te kennen gevende wien hij geloofde.

„Je kunt hem wel opbergen,” zei Ambrose. „Ik ben van plan deze zaak tot klaarheid te brengen.”

(Wordt vervolgd).